Homo medicus - SVE MOJE JE IZ BOSNE

Uvjeren sam da se drugi dio naznačenog naslova, Andrićeva izreka, doista može bez ostatka primijeniti na individualni interes *homo mrdicusa*, mog prijatelja i neumornog kolekcionara - obožavaoca umjetnosti. Kako u bukvalnom tako i u figurativnom značenju.

Čini mi se da nijedno historijsko pamćenje nije sačuvalo i objasnilo svu uzbudljivost povijesne i civilizacijske procesualnosti i ambivalentnosti onih desetak bosanskih stoljeća od "Kulina bana do današnjih dana". Svi ti bosanski sedimenti: ilirski, antički, rimski, slavenski, bogumilski/patarenski, kršćanski, islamski, sefardsko-hebrejski, sav taj istočno-zapadni kompozit, sve je to još uvijek jedna nepoznata i zatajena, a stvarna i živa Bosna, potencijalno vrlo produktivna, baš zato što je u fundamentu prirodno pluralistična. Također, oduvijek je bio odlučujući i njezin prijelazni položaj između Mediterana i Srednje Evrope te između Istoka i Zapada s jedne strane, a s druge strane – karakter zatvorene, *unutarnje zemlje*. Zbog toga je Bosna kroz cijelu svoju povijest stajala u perifernom položaju spram velikih kulturno-civilizacijskih centara, primajući njihove utjecaje ali stvarajući i vlastito sociokulturno polje i kreativno djelovanje u kojemu se ti utjecaji uzajamno prepliću i bivaju preoblikovani. Treba to znati i osjećati; potrebno je to znati aktivirati i nezanemarivati nezobilazne varijatete utkane u kulturu i umjetnost bosanske tradicije. Zasigurno, to su znali i znaju, te i umiju bosnako-hercegovački umjetnici. Isto tako, njihova djela zna i osjeća moj prijatelj *homo medicus* svjestan da kritičnost i nezavisnost (dakle, i intelektualnost) za uvjet imaju individualnost, individualni osjećaj za lijepo i kreativno djelovanje - umjetnost

kako bi izrazio vlastitu ljubav prema zavičaju. I dok je za mnoge Bosna bila nerazumljiva, maglovita zemlja ili ozemlje koje su mnogi gazili ili pokušavali zgaziti, ali je ipak, u ovom konkretnom slučaju, ona ostala duboko u svijesti *homo medicusa*.

Do dana današnjega povijest Bosne je povijest dominacije kolektivnoga nad individualnim, institucionalnoga nad konkretno-pojedinačno živim. Jedan od onih koji se uspio odlijepiti ispod patrijahalno-proleterske i soc-realistične kulturne matrice, u kojoj, bar za njega osobno znak individualiteta u oblasti umjetnosti (pored medicine) nije znak za uzbunu protiv Domovine, Države, Nacije, Vjere, Idaja, Vođa, Boljeg Sutra… već uloženi individualni interes i energija u jednu od oblasti ljudskog djelovanja koja upravo deje obilježja i domovine, i države, i nacije… i boljeg sutra. On je sakupljao i dalje sakuplja, deponira i izlaže na zidovima prostora gdje obitava (Zagreb, Sarajevo i Dubrovnik) vizualizirano duhovno i simboličko naslijeđe Bosne kao stvaralačko sredstvo raspoznavanja vlastite baštine. Oslobođen od normativne obaveznosti, i - neuništivosti kakav ustvari i jeste - usređsređen u pudručja individualnih kreativnosti umjetnika i njihovu paletu, njeguje najuzbudljivija ukrštanja i simultanitete svog zavičaja iz nezaboravljene zemlje Bosne. Na zidovima susrećemo se sa Gabrijelom Jurkićem, Petrom Šainom, Romanom Petrovićem, Jovanom Bijelićem, Karlom Mijićem, Đokom Mazalićem, Ismetom Mujezinovićem, Micom Todorović, Mersadom Berberom, Ismarom Mujezinovićem, Mehmedom Zaimovićem, Seidom Hasanefendićem, Safetom Zecom, Salimom Obralićem, Hamom Ibruljem… i Alijom M. Akšamijom, mojim ocem, od koga baštini seriju portreta ”Slučajnih prolaznika” koju je posljednju svojeručno potpisao mjesec dana prije odlaska sa ovog svijeta. Drugačije kazano, sakupio je umjetničku prodikciju bosansko-hercegovačkih

umjetnika koji žive ili su živjeli i djelovali na ovim prostorima.

Vidljivo je, kako na putanju izbora, već definiranog kreativnog djelovanja od strane umjetnika, mog prijatelja *homo medicusa* nisu uvjetovali odnosi među bosanskohercegovačkim kulturama-etnijama kakvi su, navodno, oblikovani kroz duga stoljeća i za koje se i danas tvrdi kako su aktivni možda i više nego ranije, već, naprotiv autentična bosanska kreativna tendencija u okvirima logike svakodnevnog modernog i civiliziranog života. Tendencije razilaženja koje su uvijek poticale iz doktrinarne zatvorenosti i ideološke isključivosti određenih konfesionalnih institucija i s njima povezanih i identificiranih političkih struktura, u njegovim depoima i na njegovim zidovima nisu prisutne. Naime, riječ je o tematskom selektiranju kreativnog stvaralaštva u okvirima sfere interesa *homo medicusa*. Tako se bosanski umjetničko-komunikacijski kontekst, uspostavljen na zidovima *homo medicusa* u kojima obitava, eksponira kao scena začudnog paradoksa u odnosu na tzv. "društvenu stvarnost": na svakom djelu - radu umjetnika koji posjeduje, iz svake komunikacijske situacije promatrač dobiva sijaset snažnih i izravnih likovnih potvrda o tematskoj različitosti, ali i istovrsnosti i istorodnosti kreativnog porijekla vezanih za Bosnu, samo sa različitim adresama likovnih utjecaja. Na takvom fundamentu se neizostavno formira jedan sloj svijesti promatrača o *pripadnosti*; u isti mah, u toj prostornoj ambijetalnosti, on figurira i kao pripadnik datog civilizacijskog kolektiviteta, čije prvo lice nije lice konfesionalnosti, te na toj osnovi nemože biti formiran sloj svijesti o pripadnosti jednoj, drugoj ili trećoj vrsti. Važno je primijetiti da je karakter *pripadanja* trasiran kroz rad svakog pojedinca-umjetnika u smislu univerzalne vrijednosti značenja zavičaja i određenih specifičnih događajnosti čiji je zajednički imenitelj ***Bosna***.

Kada se shemi koju smo ocrtali doda još i dinamička komponenta povijesnih mijena u smislu nastanka umjetničkih djela, biva ukratko naznačena jedna karakteristična duhovna i historijska situacija, čija interpretacija nije nimalo lagana. Ona je karakteristična i unikatna, te predstavlja svjesni izbor *homo medicusa* u okviru moguće tržišne ponude i njegovih financijskih mogućnosti, a u zadovoljenju osjećaja vlastitog zavičajnog porijekla i pripadnosti. Očito je, kako je na profiliranju specifičnog tematskog i stilističkog izbora djela u okviru kulturne akcije sakupljača/kolekcionara *homo medicusa*, presudno djelovao njegov dugotrajni boravak izvan Bosne i Hercegovine. Na ovaj način sakupljena je i još do kraja nedefinirana individualna kolekcija umjetničkih radova nasuprot međusobno izoliranih elitnih zbirki umjetničkih djela, ili paralelno s njima. To je ona kolekcija koja se, u svakodnevnom životu današnjice, za riječ javlja u onim momentima kada je potrebno reprezentativno nadopuniti neku od povremenih postavki elitnih društvenih zbirki kako u Bosnui i Hercegovini, tako i u Republici Hrvatskoj.

Sakupljačko/kolekcionarsku sferu umjetničkih djela *homo medicusa*, dakle, karakterizira visok stupanj uzajamnosti odabranog kreativnog izražavanja nastalog na tlu Bosne. Ukoliko je to naslijedstvo ambivalentno i dijalektično, kao što se razumijeva kulturni identitet Bosne i Hercegovine: ono je onda „zbir“, ali je i „umnožak“; nasuprot iskrenog opredjeljenja sakupljača/kolekcionara. Zahvaljujući prisutnim aktualnim politikama takva kolekcija onda može imati i svoje jasno diferencirane nacionalno-kulturne tradicije, sa tendencijom udaljavanja od njihove osnove i njihove suštine koja je – zajednička bosanska tradicija. Ipak, važno je istači kako je jedan od temelja ove individulne kolekcije *homo medicusa* bosanskohercegovačkog kreativnog djelovanja, dakle, u njegovoj civilizacijskoj isprepletenosti: u istovremenosti

jedne zajedničke univerzalno-estetske tradicije koja je locirana izvan današnjega političko-identitetnog značenja.

Post scriptum

U ovom eseju obrađen je onaj dio kolekcije akademika Asima Kurjaka koji sadrži djela umjetnika iz Bosne i Hercegovine, dok ostali dio kolekcije ovdje nije tretiran.

Akademik Mehmed A. AKŠAMIJA, BANU

Sarajevo 17. rujna 2016.